

מפניני הפרשה - מאמר

החשיבות לזכור את יציאת מצרים

זכירת יציאת מצרים באותות ובמופתים היא מצוה המשרישה בנו את יסודות האמונה. הרמב"ן ז"ל (פרק יג' - מזו) סיכם את לקחייה של מצווה זו, ומצוה לשנן את דבריו: "ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. מעת היות עבודה זרה בעולם, מימי אנוש, החלו הדעות להשתבש באמונה. מהם כופרים בעיקר, ומהם מכחישים השגחת ה' ושכר ועונש. וכאשר יעשה האלקים מופת (נס) בשינוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל ביטול הדעות הכוזבות: כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה הוודע ומשגיח ושולט. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר תחילה מפי נביא, תתברר ממנו גם אמיתות הנבואה, כי ידבר האלקים עם האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים, ובוה תתקיים התורה כולה (שדבריה ניתנו בנבואה למשה רבינו). ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח' יח), להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם...

והואיל והקב"ה לא יעשה אות מופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונמסור הדבר לבנינו לבניהם, ובניהם לדור אחרון... וההמיר בענין זה מאוד, כמו שהייב כרת באכילת חמץ ובהמנעות מהקרבת הפסח. וציוה שנכתוב פרשיות יציאת מצרים בתפילין שנניה בזרוענו ועל ראשנו ובמזוזות שבפתחי בתינו, ושנזכירו בפנינו בוקר וערב, כמו שנאמר "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך", ושנעשה סוכה בכל שנה, וכן כל כיוצא בהן מצוות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל, להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישכחו, ולא יהיה לכופר פתחון פה להכחיש אמונת האלקים. כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפיתחו והשב על תוכנה, כבר הודה בבריאת העולם ובהשגחת הבורא ובנבואה, והאמין בכל התורה, מלבד שהודה שחסד הכורא הגדול מאוד על עושי רצונו, שהוציאנו מעבדות לחירות... ולפיכך אמרו "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", שכולן המודות והכיבות מאד, שבכל שעה אדם מודה בהן לאלוקיו.

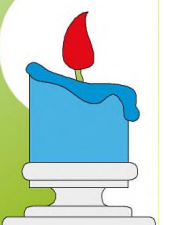
וכוונת כל המצוות, שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו. והיא כוונת הבריאה. שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין לעליון כברואים חפץ, מלבד זה שידע האדם ויודה לאלוקיו שבראו. וכוונת רוממות הקול בתפילות, וכוונת בתי כנסיות, וזכות תפילת רבים, זה שיהיה לבני האדם מקום בו יקבצו ויודו לאל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה, ויאמרו: בריותיך אנחנו!

מן הניסים הגדולים המפורסמים, אדם מודה בניסים הנסתרים. שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד. אלא, אם יעשה המצוות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהן יכרתנו עונשו, הכל בגזירת עליון, כאשר הזכרתי כבר.

ויתפרסמו הניסים הנסתרים בענין הרבים, כאשר יבוא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות. כמו שאמר הכתוב: "ואמרו כל הגויים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלקי אבותם", שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם. ואמר בקיום המצוות: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

בין אדם לחבירו

עקב האיסור להוליך שולל את הזולת, עלול אדם להחליט שלא להציע בכלל הצעות שידוכין. אחרים עלולים להגיע למסקנה כי עליהם להזכיר כל מגרעת וכל חיסרון של המועמד כדי שלא יהיו אשמים בעיוות האמת. אולם יש לדעת, כי מעט הם מעשי חסד היכולים להשתוות לזה של סויע בהקמת בית בישראל. לכן אדם הסבור שבהור מסיים מתאים לשידוך עם בחורה מסיימת, אינו אחראי לברורים על הצדדים ועל משפחותיהם במרם יעלה את ההצעה. וזהו אחריותם של הצדדים המעורבים ושל הוריהם.

שואל ומשיב

שאלה: האם מצווה לשבח את ארץ ישראל (הארץ) והאם אסור לגנותה?

תשובה: יסוד המאם של המרגלים היה שלא אהבו את הארץ, שנאמר בתהלים ק"ו, כד: "וימאסו בארץ המדה לא האמינו לדברו".

מתוך כך דיברו בגנותה. מכאן נלמד על מעלתה של ארץ ישראל, שהרי איסור לשון הרע הל על אנשים בלבד, כדי שלא לצערם, לפיכך אין איסור לספר לשון הרע על עצים ואבנים שאינם חשים צער. אולם על ארץ ישראל אסור לספר לשון הרע, מפני שהמדבר בגנותה כופר בתורה ששיבחה את הארץ, ומעכב את גילוי שמו של ה' בעולם, שאינו מתגלה אלא דרך ארץ ישראל, ארץ הקודש. לפיכך עונשו של המוציא דיבת הארץ המור כמיוחד, שאפילו בני דור דעה, שקיבלו תורה מסיני, לא עמדה להם זכותם, וכיוון ששמעו עליה לשון הרע ומאסו בה, נגזרה עליהם מיתה, ונתעכבה כניסת ישראל לארץ ארבעים שנה.

כמו כן מסופר במסכת כתובות בדף קיב. על גדולי האמוראים שהיו משתדלים שלא יצא שם רע על ארץ ישראל. רבי הנינא, כשהיה מהלך בארץ ישראל וראה מכשול בדרך, היה מתקנו. ומפרש רש"י שהיה משווה ומתקן מכשולי העיר מפני חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו, היה מחזר תמיד לתקנה כדי שלא יצא שם רע על דרכיה. ורבי אמי ורבי אסי היו מדקדקים להושיב את תלמידיהם במקום הנעים ביותר, בבוקר כשהיה מעט קר הושיבם בחמה, ולעת הצהרים כשנעשה הם הושיבם בצל, כדי שלא יתרעמו הלילה על ישיבת הארץ ואקלימת. עלינו לתקן את המא המרגלים ולדבר בשבחה של הארץ ולהודות לה' על המתנה הטובה שהנחיל לאבותינו ולנו. ובפרט בדרונו, שבחסדי ה' מיליוני יהודים זכו לעלות לארץ, להקים בה משפחות וליישובה, מה שלא זכו דורות רבים של צדיקים וקדושים לפנינו. לכן חובה מומלת עלינו, להקפיד לדבר בשבחה של ארץ ישראל, לאהוב את נופיה, לקשטה בעצים ופרחים, לנקותה מפסולת, לתקן את דרכיה, לבנות בה בתים נוחים ונאים.

כתב הרב קוק באגרות ראייה שיסוד הגלות והשפלות הנמשך בעולם, בא ממה שאין מודיעים את ארץ ישראל, את ערכה והכמתה... (מבוסס על פניני הלכה)

מפניני הפרשה - רעיון

את אשר התעללתי

בהקדמת למכת הארבה אומר ה' למשה: "...למען תספר באזני בניך ובן בניך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי כם, וידעתם כי אני ה'".

התעללות זו, מה היא? ומדוע הזכרה דווקא לקראת מכת הארבה? בכל המכות עד כאן, הוכו המצרים והושפלו. ראו את ידו של בורא עולם ההופך מים לדם, מעלה צפרדעים ומצמיח כינים, מביא ערוב ומנחית דבר, מכה בשחין ומנחית ברד - בסוף המכות הם נותרו מוכים וחבולים. הבינו שמתמודדים הם מול כוח עליון, חזק לאין ערוך, וכמו שאמרו לפרעה במכת הארבה: "הטרם תדע כי אבדה מצרים?" - בדבר ובכבוד ובשאר המכות.

ומה, חשב פרעה? פרעה חשב שיש כאן התמודדות בין שתי תרבויות, הם ואלוקיהם, אנו ושלנו. אם זו ההשקפה, אז גם אם תרבותם עליונה, אין זה נכון להיכנע. ביטוי להשקפה זו, ניתן לראות במכת הארבה, באה מכה נוראה, כיסתה את עין הארץ, לא השאירה שריד. פרעה מתהנן: "ויסר מעלי רק את המוות הזה". אך מה עושה הוא באותו מוות, מולח ארבה בחביות, עושהו מאכל תאוה. הופך את הרע למעדן... ואמרו במדרש: "כיון שבא ארבה שמחו המצרים. אמרו: נקבין ונמלא מהם חביות. אמר הקב"ה: רשעים, במכה שהבאתי עליכם בה אתם שמחים? מיד "ויהפוך ה' רוח ים חזק מאוד וישא את הארבה, לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים" - אפילו מה שהיה בחביות מלוחות פרחו והלכו להם". ואמרו חז"ל, שהחיים נשאו את המתים עימם. זו ה "התעללות" ומטרתה להמחיש שאין כאן התמודדות בין שתי תרבויות, מפני שלרע אין ממשות, והסיאוב ריקני! הם חשבו להגות במכותיהם, ולבסוף נשאר כמצודה שאין בה דגן וכמצולה שאין בה דגים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:		נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:	
פרץ עטיה ע"ה בן כוכבה הי"ו	אלכסנדר בן דוד (וייס) ע"ה	לאה בת אביגיל פריגל ז"ל	חנה זהבה בת סיטי בן שלוש ז"ל
ניסים בן גלילה יודי ע"ה	שמואל בן אביגיל עליזה אהרוני ע"ה	אסתר בת מרים כהן ע"ה	סולמנה בת לאה כהן ע"ה
רבי ברוך בן איטו ביטון ע"ה	משה (מורים) בן שלום ביטון ז"ל	שולמית בת שמואל פרנקל ע"ה	חנינה בת תמו מור יוסף ע"ה
זאב בן רחמים פירו ז"ל	איסר ראובן בן ברוך זאב יעקבסון ע"ה	לאה בת אסתר ע"ה	מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

בפ"ד ה' לחודש שבט שנת תשע"ט
שנה עשרים וחמש גליון מספר 18
יצא לאור ע"י שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 16:34

יציאת השבת: 17:33

זמן רבנו תם: 18:09

שבת קודש פרשת בא מפטירים

מפרדים ואשכנזים

"הדבר אשר דיבר ה'" (ירמיה מו')
תלמינים: "בעת ההיא" (ישעיה יח')

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

דבר שאינו מתכוין בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע שלו' ופוסקים אחרונים

וכן נפסק להלכה ע"י הפוסקים הראשונים, להלן דברי הרמב"ם הלכות שבת פרק א' הלכה ה': "דברים המותרין לעשותן בשבת, ובשעת עשייתן אפשר שתיעשה בגללן מלאכה, אפשר שלא תיעשה - אם לא נתכוון לאותה מלאכה, הרי זה מותר..." מפסיקת הרמב"ם יוצא שהלכה כרבי שמעון, ושדרושים שני תנאים, כדי להתיר ב' מלאכה שאינו מתכוין והם:
א. בשעת עשיית הפעולה המותרת, אפשר ולא הכרחי שתיעשה מלאכה אסורה. ב. העושה, לא התכוין לתוצאה האסורה.

הטעם להתיר ב' אינו מתכוין

בעניין של 'מלאכה שאינו מתכוין', יש לברר מדוע היא מותרת לכתחילה? הרי מי שעושה את הפעולה מודע למלאכה הנלווית לה?! לדוגמא: הגורר המיטה מודע לכך שיש סיכוי שהגרירה תגרום להיווצרות חריץ בקרקע, ולפי דעת הריטב"א במסכת יומא לד: אפילו אם הסיכוי קרוב לפסיק רישיה מותר?! להלן מספר התייחסויות לעניין זה בפוסקים.

הרדב"ז

בשו"ת הרדב"ז חלק ה' סימן קמ"ט: כתב הרדב"ז שהפטור ב'מלאכה שאינו מתכוין' הוא משום ש'מלאכת מחשבת' אסרה התורה.

"...כן פסקו גדולי המורים וטעמא דקי"ל מלאכת מחשבת אסרה תורה בשבת ולפיכך דבר שאין מתכוין מותר שהרי אין כאן מלאכת מחשבת שהרי לא נתכוון לעשות מלאכה כלל ומסתבר טעמיה דר' שמעון דליכא למגזר שאינו מתכוין שמא יבא לעשות מלאכה במתכוין דכיון שהוא אינו מתכוין למלאכה לא יבא לעשות מלאכה בכונה..."

מעמו של הרדב"ז מתאים לדעת הסוכרים שההיתר במלאכה שאינו מתכוין הוא רק בשבת, מפני שלגבי שבת 'מלאכת מחשבת' אסרה תורה.

סיכום עפ"י 'ילקוט יוסף'

האם ההיתר של אינו מתכוין הוא רק בשבת, או בכל איסורים שבתורה, נחלקו בזה הפוסקים הראשונים והאחרונים. יסוד המחלוקת הוא האם 'אינו מתכוין' הוא היתר מצד שאינו 'מלאכת מחשבת', ואז ההיתר מתייחס רק לשבת, או שההיתר הוא, מפני שכדי להתחייב על איסור מהתורה, צריך שתהיה כוונה, ואז ההיתר הוא בכל האיסורים. גם בספר ילקוט יוסף שבת חלק ג' הביא את שתי הדעות בעניין ולא הכריע בניהם, וזה לשונו:

"יש אומרים דדבר שאינו מתכוין, ואינו פסיק רישיה, בשאר איסורים, אסור, שרק לעניין מלאכות שבת דבעינן מלאכת מחשבת, פטרו דבר שאינו מתכוין. ויש אומרים דאף בשאר איסורים, כמו איסור לאו דכלאים, או איסור נטילת השיער בנוזר וכדומה, פסקינן להלכה כרבי שמעון דדבר שאינו מתכוין מותר."

פינת העורך

"ולמען תספר באזני בנך וכן בנך" (פרק י' ב') מדוע אמר "באזני" בנך, הרי פשוט הדבר ששומעים דרך האזניים?! די היה לומר "ולמען תספר לבנך"? בספר תורת הפרשה עתב שנראה לומר, שהכתוב בא לומר שכל אחד צריך לספר לפי כח שמיעת בנו. כלומר לפי שכלו והבנתו של כל אחד ואחד...

'תעשה בכוונה' - הקדמה

אחד התנאים כדי להתחייב על עשיית מלאכה מהתורה בשבת, מצד 'מלאכת מחשבת' הוא, שהמלאכה צריכה להיעשות בכוונה. בעניין עשיית מלאכה בכוונה, יש לדון בשני מצבים, בהם האדם העושה את המלאכה, לא מתכוון אליה והם:

א. מלאכה שאינו מתכוון - עשיית מלאכה בדרך אגב, תוך כדי עשיית מלאכה מותרת.

ב. מתעסק - עשיית מלאכה בהיסח דעת, תוך כדי התעסקות בדבר אחר.

בגליון זה נבאר ונרחיב בהגדרה והפרטים של הסוג הראשון.

מלאכה שאינו מתכוון

במלאכה ש'אינו מתכוון' מדובר באדם שעושה מעשה המותר בשבת, ותוך כדי עשייתו נעשתה שלא במתכוון מלאכה האסורה בשבת. לדוגמא: אדם שהולך על דשא, ותוך כדי ההליכתו גורם להיתלשות או עקירה של חלק מהדשא. בדין מלאכה 'שאינו מתכוין' נחלקו בתלמוד רבי יהודה ורבי שמעון. לדעת רבי יהודה במלאכה 'שאינו מתכוין' בשבת - חייב או אסור! ולדעת רבי שמעון במלאכה 'שאינו מתכוין' בשבת - מותר לכתחילה. זאת בהתקיים שני תנאים שהם:

ג. העושה אותה לא התכוון כלל למלאכה האסורה.

ד. המעשה המותר לא גורם בוודאי למלאכה האסורה בשבת, מה שמוגדר בתלמוד ובפוסקים כ'פסיק רישיה ולא ימות' או בקיצור 'פסיק רישיה'.

מקורות למלאכה שאינו מתכוין

כאמור במלאכה שאינו מתכוון, נחלקו התנאים. לדעת רבי יהודה: חייב, ולדעת רבי שמעון - מותר. אחד המקורות למחלוקתם מובא במסכת ביצה כג: על דברי המשנה שם: "ואינה נגדרת, אלא על גבי כלים" מובא בגמרא:

גמרא: ואינה נגדרת אלא על גבי כלים. על גבי כלים אין על גבי קרקע לא. מאי טעמא? דקא עביד חריץ. מני? רבי יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוין אסור. דאי רבי שמעון האמר דבר שאין מתכוין מותר. דתנן: רבי שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ..."

מחלוקת זו בין רבי יהודה לרבי שמעון מופיעה במקורות נוספים בתלמוד, והלכה כרבי שמעון.

הפסיקה להלכה בתלמוד

בשונה ממחלוקת רבות בתלמוד שהפסיקה בהם הוכרעה על ידי הפוסקים, בנושא זה כבר בתלמוד יש הכרעה הלכתית כדעת רבי שמעון, כפי שעולה מהמקורות התלמודיים הבאים - במסכת שבת כב: "כל מילי דמר עביד כרב, לבר מהני תלת דעביד כשמואל: מדליקין מנר לנר... והלכה כרבי שמעון בגרירה..."

וכן מובא במסכת שבת צח: "דתניא: הרוצה לרבע את ביתו בשבת מביא עריבה מלאה מים ורוחץ פניו בזוית זו, ידיו בזוית זו, רגליו בזוית זו, ונמצא הבית מתרבע מאליו... והאידיא דסבירא לן כרבי שמעון - שרי אפילו לכתחילה."

מרכות מכלל ה"פ

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאביבה עטר הי"ו וזאב גאסנר הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם משפחת עטר ומשפחת גסנר. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיוכו להופתכם בקרוב ותיוכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושגת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכלל ה"פ

מזל טוב וברכות מעומק הלב לאור חיים וישי לופה הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת שמחה הי"ו ומשפחת לופה הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיוכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

גלילת ספר התורה בפני ציבור

מקור במשנה

במסכת יומא מתוארת עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים. במשנה בפרק ז' משנה א' העוסקת בשלב של הקריאה בתורה ביום הכיפורים, מובא שאת קריאת "ובעשור לחודש השביעי" הכהן הגדול היה קורא בעל פה.

"חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה..."

מקור בתלמוד

הגמרא במסכת יומא דף ע. מבארת שהסיבה לכך שאת קריאת "ובעשור לחודש השביעי" הכהן הגדול קורא בעל פה ולא גולל את ספר התורה לשם היא משום כבוד ציבור, שלא יהיו הציבור עומדים וממתנים.

"ובעשור של חומש הפקודים קורא על פה. אמאי? גלול וניקלי! - אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור..."

מפרש רש"י: מפני כבוד ציבור: שיהו מצפין ודוממין לכך. ונייתי אחרינא: שיהא גלל לפרשה שלישית. משום פגמו וכו'. שלא יאמרו חסר הוא. ברכה שאינה צריכה - שיהא צריך לחזור ולברך.

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג' הלכה כד' פסק, שביום שבו צריכים לקרוא בתורה במספר עניינים, כגון בראש חודש והנוכה, מוצאים ספרי תורה כמניין העניינים שצריך לקרוא בהם, זאת כדי שלא יצטרכו לגלול את ספר התורה, מעניין לעניין משום כבוד ציבור.

"ראש חדש טבת שחל להיות בשבת מוציאים שלשה ספרים, הראשון קורא בו סדר היום, והשני קורא בו עניין ראש חדש, והשלישי קורא בו עניין הנוכה, חל להיות באמצע השבת שלשה קורין בעניין ראש חדש והרביעי קורא בעניין הנוכה."

כיצד יש לנהוג אם צריכים לקרוא בתורה בשני עניינים, כגון בראש חודש והנוכה, אבל בבית הכנסת יש רק ספר תורה אחד.

חידושי הריטב"א

הריטב"א בחידושו למסכת יומא דף ע. כתב, שכאשר קוראים בתורה בשני עניינים במקומות שונים בתורה, אם אין ספר תורה שני, גוללים את הראשון אפילו בפני הציבור.

שו"ת הרשב"א

לעומת זאת בשו"ת הרשב"א החדשות (מכתב יד) סימן יא' כתב שכאשר קוראים בתורה בשני מקומות ואין ספר תורה שני, אין לגלול את הראשון, מפני שאין גוללים תורה בפני הציבור, אלא קוראים מתוך חומש.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרב פסק להלכה בשו"ע בסימן קמ"ד סעיף ג' כדעת הריטב"א שבמצב זה גוללים ספר תורה, אפילו בציבור: **"אין גוללין ספר תורה בצבור, מפני כבוד הצבור, ואם אין להם אלא ספר תורה אחד, והם צריכים לקרות בשני עניינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור."**

'פרי חדש'

אבל הפרי חדש בסימן קמ"ד כתב עפ"י מסכת יומא הנ"ל שאם אין ספר אחד הציבור רשאי לקרוא את הקריאה השניה מחומש, וכדעת הרשב"א.

'משנה ברורה'

אבל במשנה ברורה בס"ק מ"ז כתב שבמקרה שיש להם רק ספר תורה אחד יגללו אותו למקום שצריך לקרוא.

'ערוך השולחן'

גם בערוך השולחן סימן קמ"ד סעיף ו' אחרי שהדגיש את אחריות גבאי בית הכנסת לגלול מראש את ספרי התורה למקום הקריאה, והוסיף שאם אין ספר תורה שני, גוללים את הראשון גם בפני הציבור. לדעתו ההיתר לכהן הגדול לקרוא בתורה בעל פה ביום הכיפורים הוא היתר למצב הריג.

'כף החיים'

בספר כף החיים ס"ק מ"ב כתב שלדעת הרשב"א שבמצב הנ"ל קוראים מתוך חומש, הקריאה היא בלי ברכה: **"...ואין ספק אצלי דמה שכתב הרשב"א ז"ל דקורין בחומש, היינו הלא ברכה..."**

'ילקוט יוסף'

גם בספר ילקוט יוסף סימן קמ"ד סעיף א' כתב שבמצב זה גוללים את ספר התורה ולא חוששים לכבוד צבור: **"אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד צבור. ולכן כשקורין בשני עניינים, כמו במועדים, ארבע פרשיות, וכדומה, מוציאים שני ספרי תורה, ויכינו הספרים מבעוד מועד לקריאת היום. ואם אין להם אלא ספר תורה אחד כשר, מותר לגלול הספר תורה, ואין חוששין לטורח צבור. ואף בזמן הזה כשיש שם שני ספרי תורה כשרים, אין לגלול הספר תורה בציבור."**

בסעיף ב' שם כתב בספר ילקוט יוסף שאם הוציאו את ספר התורה מארון הקודש ונמצא שאינו מכוון למקום הקריאה הנכון, אין להחזירו לארון הקודש, משום פגם ספר התורה אלא גוללים אותו למקום הקריאה הנכון.

'כף החיים'

אולם בספר כף החיים בס"ק יג' כתב שבעניין השאלה כיצד לנהוג במקרה הנ"ל נחלקו הפוסקים האחרונים.

"ואם הוציאו ספר תורה שאינו פתוח בסדר היום, ובעודנו עומד חוץ לארון נזכרו, אין להחזירו לארון ולהוציא את ספר התורה שנגלל, ונכון לקרות בו, משום פגם הספר תורה, ויגללו זה שבתחוף ויכניוהו לקרות בו, הרב שמש וצדקה אורח חיים סימן לא'. מיהו הרב זרע יעקב סימן א' דעתו נוטה דאין כאן פגם ולא יגללו בציבור..."

'פסקי תשובות'

גם בספר פסקי תשובות סימן קמ"ד ציין שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים האחרונים, אך מסקנת הפוסקים האחרונים במצב זה היא, לא להוציא ספר תורה אחר, אלא לגלול את ספר התורה שהוציאו. אולם אם עדיין לא הוציאו את ספר התורה מארון הקודש, מותר להניחו ולקחת את ספר התורה המסודר למקום הקריאה.

"...ומסקנת האחרונים שלא יחזירו ה ספר תורה ויקחו אחרת, כי מאד חששו לפגמו של הספר תורה, אלא ימחלו הציבור על טרחתם ויגללו ספר תורה זה למקום הקריאה, ואם נזכרו עוד לפני שהוציאו הספר תורה מארון הקודש, אף שהיא כבר ביד האדם, מותר להניחה ולקחת תחתיה ספר תורה אחר שאינו צריך לגלולה..."

סיכום

בקריאת התורה ביום הכיפורים בבית המקדש, הכהן הגדול היה קורא את קריאת "ובעשור לחודש השביעי" בעל פה, משום כבוד הציבור, להלכה נוהגים כיום הוא שמוציאים ספרי תורה כמניין העניינים שצריך לקרוא באותו יום. אם צריכים לקרוא בתורה בשני עניינים, כגון בראש חודש והנוכה, אבל בבית הכנסת יש רק ספר תורה אחד, אומנם יש מי שאמר שאת הקריאה השניה יקראו מתוך חומש בלי ברכה, אולם להלכה, שבמצב זה אחרי הקריאה הראשונה גוללים את ספר תורה למקום הקריאה השניה ולא חוששים לכבוד הציבור. אם הוציאו ספר תורה מארון הקודש, ונמצא שאינו פתוח במקום יש אומרים שמותר להחזירו ולהוציא ספר תורה אחר, אולם הכרעת הפוסקים האחרונים, לא להוציא ספר תורה אחר, אלא לגלול את הספר תורה שכבר הוציאו, ולקרוא בו.

קול ששון

המסכה

כרשת בא

במכת הבכורות פרעה נכנע ומשלח את בני ישראל

בראש חודש ניסן, מבלי להזיז את פרעה נטה משה ידו עפי"ה, לכוון השמים מקור האור, השמש, הירח והכוכבים. מיד כוסתה השמש ואפלה, והושך כבד השתרר על כל מצרים. לא יכלו המצרים לראות מאומה. ניסו להדליק נרות, אולם רוח סערה נשבה וכיבתה אותם. כה כבד היה החושך, עד כי ניתן היה למששו, אולם גם ממכה זו לא נכנע פרעה. בהצות ליל י"ד בניסן בא משה לפני פרעה והזיז אותו בדבר המכה האחרונה המצפה למצרים: מכת בכורות. הבכורות ביקשו מפרעה ושריו לתת לישראל לצאת. אולם פרעה ושריו התנגדו, לכן נמלו הבכורות איש את חברו, והרגו את אבותיהם - ככתוב "למכה מצרים בכבוריהם". שישים ריבוא מצרים נהרגו אז בהרב בניהם. ואכן כליל מו' בניסן בהצות הלילה עבר הקב"ה והכה את כל בכורי מצרים. גם את אלו שהסתתרו בבתי ישראל וקיוו כי המכה תפסח עליהם שם. יצא פרעה לרחובות מצרים והרעים בקול גדול: "קומו צאו מתוך עמי", משתררים אתם! אמר משה לפרעה - לא נצא כנגבים בלילה, נמתין לבוקר - ואז נצא בעצם היום. ואכן בני ישראל יצאו ממצרים, בעצם היום ביד רמה.

ה' מביא על המצרים את מכת הארבה

פרעה עדיין מסרב לשלח את ישראל ממצרים, וה' מביא עליו מכה השמינית - מכת הארבה. ציוה ה' את משה שיוהיר את פרעה מפני מכת הארבה העומדת להתחולל עליו, ארבה שכמוהו לא היה וכמוהו לא יהיה עוד. הארבה יכלה את כל הירק שנשאר ממכת הברד, ויכסה את כל ארץ מצרים. שאל אותו פרעה - "מי ומי ההולכים?" ענה לו משה: "בנערינו ובזקנינו נלך, בבנינו ובבנותינו. בצאננו ובקרנו". פרעה סירב, ומשה נטה ידו כדבר ה', ומיד באותו בוקר הביא ה' רוח קדים חזקה, שנשאה את הארבה, והביאה אותו על כל ארץ מצרים. בתחילה שמהו המצרים תפסו את הארבה, המליחו אותו ושמרו בתוך חביות. אולם לאחר מכן לא יכלו לעמוד בו. החשיך הארבה את כל מצרים, כילה את כל הצמחים שנותרו ממכת הברד. קרא פרעה למשה ולאהרון וביקש כי יעתירו לה' ויסיר מעליו את המוות הזה, ואפילו הודה כי הטא לה'. מיד התפלל משה לפני ה'. מיד הביא ה' רוח מערבית חזקה נשאה את כל הארבה עד ים-סוף. וכדי שלא ירוויחו המצרים מהמכה לקחה הרוח גם את הארבה שהמצרים מלחו ושמרו בחביות.

שאלות מהפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

6. ויצא מעם פרעה בְּחָרֵי אָף (פרק יא), על מה חרה אפו של משה?
 - א. על שאמר לו - אל תוסף לראות פני.
 - ב. על שאיים עליו להורגו.
 - ג. על שהתחרט ולא שלח את ישראל.
 - ד. על שהחמיר להם את העבודה.
7. אַתֶּם יִצְאִים בְּחָרֵי הָאָבִיב (פרק יג) וכי לא ידעו שיצאו באביב?
 - א. להרגיש שהוציאים בזמן נוח.
 - ב. רמז לגאולה בעתיד שתהיה באביב.
 - ג. ללמד שבאותה שנה האביב בא בזמן ולא עברוה.
 - ד. א' וג' נכונות.
8. אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא... (פרק יב) למה הכוונה נא?
 - א. צלי קידר מבושל ללא מים.
 - ב. לא צלוי בכלל.
 - ג. אינו צלוי כל צורכו.
 - ד. לא מבושל כל צורכו.

1. את מי הסכים פרעה להוציא ממצרים אחרי מכת החושך?
 - א. את הגברים מעל גיל עשרים שנה.
 - ב. את כולם, הויץ מהצאן והבקר.
 - ג. את כולם הויץ מהמץ (הילדים).
 - ד. את כולם הויץ מהנשים.
2. כיצד אכלו בני ישראל את קורבן הפסח במצרים?
 - א. בנחת ורוגע.
 - ב. בחיפזון.
 - ג. בסתר.
 - ד. בהויץ לעיני כולם.
3. מהי מצוות "פטר המור"?
 - א. לקבור חמור ש "נפטר".
 - ב. לפדות בכור חמור שנולד בשת.
 - ג. לא לבזות חמורים, כי סייעו ביציאת מצרים.
 - ד. תשובות ב' וג' נכונות.
4. איזה בעלי חיים הוזכרו בפרשה?
 - א. ארבה, כלב וחמור.
 - ב. שש כבשים ועיזים.
 - ג. ארבה, שש חמור ושור.
 - ד. תשובות א' וב' יחד נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ה'

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

9. "שלח את האנשים..." (י) עפ"י הגימטריה למי הכוונה?
 - א. גדולים עם הקטנים.
 - ב. גברים עם נשים.
 - ג. זקנים עם הנערים.
 - ד. כל המרכיבים האנושיים של עם ישראל.

5. האם היה ארבה כבד יותר מזה שמכת הארבה של מצרים?
 - א. לא, שנאמר "ואחריו לא יהיה כן".
 - ב. כן, בימי הקמת מדינת ישראל.
 - ג. כן, בימי יואל הנביא.
 - ד. כן, בימי אליהו הנביא.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ה'

10. "אל תאכלו ממנו נא..." (פרק יב) למה הכוונה נא?
 - א. צלי קידר מבושל ללא מים.
 - ב. לא צלוי בכלל.
 - ג. אינו צלוי כל צורכו.
 - ד. לא מבושל כל צורכו.

לימוד פורה ומהנה

התשובות הנכונות לפרשת שמות:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9- א' 10- א'

